

Meit tehát a kíváncsiság juttatja el a történet „alvilágába”. Természetközelsége miatt kerülhet el ide, és ekkor még csak ő nyer bebocsáttatást – Satsuki és az apuka hiába keresi a lefelé vezető járatot. A hatalmas kámforfa a mitológiai világfa megfelelője, mely alsó-, az emberi- és a felső világot összekötő ősi szimbólum. A fa szentségét jelzi a törzsénél később megtalált elhagyatott sintó szentély, a fa köré tekert *shimena-wa-kötél* és az odavezető úton elhelyezett, a szent és profán világot elválasztó kapu, a *torii*.

A fa gyökerei között lakik a természet megszemélyesítő lény, aki erejével az apai, puhaságával az anyai oldalt képviseli. Olyannyira a természethez tartozik, hogy neve sincsen – a három egymást követő üvöltést Mei fordítja „Totoro”-ként emberi nyelvre. Hasonló jelenetet olvashatunk a finn *Kalevalában*, ahol Vejmemöjnen hiányzó varázsszavakért keresi fel a szunnyadó, a természettel szinte egybeforró Antero Vipunen ósóriást, másfelől eszünkbe juthatnak azok a teremtéstörténetek is, melyekben a világ keletkezése előtti kócos csendjét egy állatalakban megjelenő istenség törli meg a hangjával (például az egyiptomi mitológiában, ahol Ré, a napisten a Nagy Gágogó alakjában belerikolt a Semmibe, megkezdve a teremtést). Mei ezzel a találkozással Satsukihoz hasonlóan maga is elindult a saját hősi útján.

Az alvilági út

Mei élménye Satsuki számára is világgossá teszi, mennyire vágyik egy hasonló találkozásra – ezt anyjának írt levelében is kifejezi. A találkozás nincsen messze: Satsuki alvilágjárása a buszmegálló-jelenetben történik meg. Az újabb szentély, a sötétedés, Mei elbóbiskolása, és Satsuki időérzékelésének változása jelzi az átmenetet abba a módosult tudatállapotba, melyben a nagy Totoro megérkezik.

A hős az út felénél kezdi meg az alvilág bejárást – a nézők most értek a film feléhez. Satsuki számára az első próba itt az, hogy kitalálja, egyáltalán hogyan kéne reagálnia. Bár Totorót nem különösebben zavarja az eső, a lány mégis megsajnálja, és áldozatot hoz: odaadja neki az apjának szánt esernyőt. Ez a második alkalom, hogy a másvilági lényt emberibbé teszi a lányokkal történt interakció: először nevet kapott, most pedig ő maga is emberként, esernyővel várakozhat a buszra. Ez különösen nagy ajándék a számára, hiszen jól láthatóan kedvére van az új holmi, és amúgy is szeret az embereket utánozva furcsa, érdekes tárgyakkal játszani, például úgy tenni, mintha ő is buszra utazna (jóllehet erre semmi szüksége). Az emberi világból kapott áldozatért cserébe az alvilági lény a beavatás első jeleként jutalmat ad a hősnek: egy levelekből készült erszényt, melynek tartalma a Totoro számára legfontosabb és legkedvesebb dolog, a termés.

A beavatás

Miután mindkét kislány túljutott a maga alvilágjárásán, következhet a beavatás, a történet egyik legerősebb és legfontosabb jelenete. Nyáron, teliholdkor, vagyis a hagyományos termékenységünnepek idején a kislányok arra ébrednek, hogy Totoro a kis segítőivel az elültetett makkok körül rituális táncot jár. (A makk, termés, termékenység mint motívum számtalanszor felbukkan a filmben, már a lányok neve is erre utal: „Mei” az angol „May”-re [május] rimel, a „Satsuki” pedig a május egyik japán elnevezése.)

Az ezután következő nagy mágikus ünnepnél felváltva látjuk a lányokkal együtt ünneplő varázslényeket, illetve ezzel párhuzamosan az apukát (gyakran egy képben a lányokkal), aki az egészből semmit sem érzékel azon kívül, hogy fúj a szél. A hagyományos férfi és női szerepkör különbségét látjuk itt: a férfi nem képes teremteni, az apuka pedig nem tud vagy nem akar visszaolvadni a természetbe. A vidéki házban, gyönyörű környezetben is könyvek tucatjaival veszi körbe magát, régészprofesszor-ként ráadásul folyamatosan a múltra, illetve absztrakt adatokra figyel (ugyanazt próbálja egyébként elérni az iskola is Satsukinál, még szerencse, hogy Mei visszarángatja a valóságba). Az apa és a lányok élményének kontrasztja azt hangsúlyozza, hogy a gyerekek Totoróék révén a természet, a folyamatos jelen-lét végtelen energiáját élik át.

A szertartás sikeres, a Totorótól kapott magokból óriás fa sarjad. Totoro jutalomutazásra viszi a lányokat, akik az égben repülve megélik a természettel való teljes egységet – ahogy Satsuki mondja, „Mei, *mi vagyunk a szél!*”. Totoro tehát nem egyszerűen egy kami vagy szellemlény a sok közül, ő maga a természet, a lányok pedig első kézből tapasztalhatják meg általa a régi kultúrák elfelejtett alapigazságát az ember és a természet elválaszthatatlan egységéről. A jelenetsor végén a lányok már újdonsült beavatottként zenélnék Totorókkal az újra-teremtett-megújított világfa tetején.

A végső próba

Satsuki és Mei útja azonban nem ért véget, hiszen a hősnek mindig vissza kell térnie abba a világba, ahonnan útra kelt. A próba lényege: hogyan használja fel otthon, a hétköznapi világban a megszerzett mély, szellemi tudást?

Satsukinak alapproblémájával, a félelemmel kell szembenéznie. Mikor távirat érkezik a kórházból, a lány a legrosszabbra számítva máris visszazalad a gondolatok és félelmek útvesztőjébe. Retteg, hogy anyukája meg fog halni, ezért ismét felölti az ál-anya szerepét és neveli Meit, valójában azonban ő sem tudja, mitévő legyen. A sértődött Mei megpróbálja átvenni a hős szerepét (ugyanúgy, ahogyan Satsuki az anyáét), és elindul a kórház felé a kukoricával, amit gyógyító erejűnek hisz. Ez azonban

túl nagy feladatnak bizonyul, és Mei hamarosan eltéved.

Satsuki végül eleseredésében olyat tesz, amit eddig soha: segítséget kér. Amint felismeri, hogy valójában nem képes irányítani az eseményeket, összeomlik benne a külvilágot uraló felnőtt személyiség illúziója. Ez a hős útján a halál és feltámadás állomásának felel meg. A halál persze csak képletessé: csak az a szerep hal meg, amivel Satsuki

Satsuki és Mei egész életre szóló szellemi tanításban részesült.

addig tévesen azonosult. Őszinte kérése meghallgatásra lel, Totoro segítségével a két kislány megtalálja egymást, és az is kiderül, hogy édesanyjuknak valójában semmi baja.

Vagyis nemcsak Satsuki felvett személyisége volt illúzió, hanem az is, hogy édesanyjuk állapota súlyosbodott, és az is, hogy Mei veszélyben volt – ez utóbbit konkrétan is jelzi, hogy azon a helyen, ahol Satsuki végül rátalál Meire, egy buddhista szent, *Ksitigarbha* (Japánban *Jizou-sama*, a gyermekek védőszentje) szobrai sorakoznak. Minden szempontból beteljesült a hős útja, ráadásul nemcsak Satsuki számára: Totoro macskabuszának segítségével még Mei is el tudta juttatni gyógyító kukoricáját anyukájához a lehetetlen messzeségben, több órányi gyalogútra levő kórházba.

Hazatérés

A kör ezzel bezárult, visszatértünk a kiindulópontra: a stáblista alatt láthatjuk, amint az anyuka hazaérkezésével helyreáll a családi rend. A gyerekek legnagyobb ajándéka talán az, hogy újra gyerekek lehetnek.

A nagy Totoro és segítőinek munkája szintén befejeződött, az anya hazaérkezésével már nincsen szükség rájuk – a stáblistában már nem szerepelnek közös képen a lányokkal.

Az egykori kiindulópont mégsem pontosan ugyanaz a hely, amit a történet elején láttunk. Ha a kislányok nem felejtik el, amit átéltek, megőrizhetik kapcsolatukat a természet végtelen energiájával és tiszta, nyílt gyermeki önmagukkal. Satsuki és Mei a kiegyensúlyozott otthontól történő eltávolodás és az oda való visszatérés során egész életre szóló szellemi tanításban részesült.

A néző pedig, aki a hős útjának e megjelenését követve ugyanúgy megkapta ezeket a tanításokat, eldöntheti, hogy több mint fél évszázaddal a Miyazaki által felidézett korszak után ő milyen viszonyban van az öt körülvevő természettel, kifelé mutatott szerepeivel és végső soron saját magával.

Dobay Ádám